

PÅ VEI MOT ET NYTT DEMOKRATI

Støtt barna til Nepals martyrer

PÅ VEI MOT ET NYTT DEMOKRATI - Støtt barna til Nepals martyrer

Utgitt av Helselag til Nepal med støtte fra Populus -
studieforbundet folkeopplysning og NORAD desember 2011

www.helselagtilnepal.no

Styremedlemmene i Helselag til Nepal er:

Sanjay Aryal (leder)

Johan Petter Andresen (kasserer)

Mari Røsjø

Stian Bragtvedt

Roy Cato Kleveland

Sudan Neupane

Forsidefoto: Tor Sundheim

Bilder: Tor Sundheim, Tone Storevik, Merete Taksdal, Tor Härnquist

Tekst: Gunnar Rutle, Tor Sundheim, Tone Storevik, Sanjay Aryal,

Johan Petter Andresen, Arnljot Ask og Roy Cato Kleveland

Layout: Mari Røsjø

Trykk: Prinfo Unique AS

Utgitt av: Forlaget Rødt

Opplag: 2000

ISBN 978829177862-4

Pris: 20 kr

Innhold

Helselag til Nepal	4
Martyr Foundation of Nepal	6
Martyrs Memorial Residential School i Pokhara	10
Ansatt på martyrskolen - ingen ni-til-fire-jobb	22
Sirjan Karakheti, 12 år, foreldreløs	24
Martyrer for demokrati	26
Vil fredsprosessen bære eller briste?	29
Intervju med Sanjay Aryal og Mari Røsjø	33

Hans Husum i aksjon

Helselag til Nepal

Av Sanjay Aryal

Da vi opprettet helselaget, hadde vi som mål å fremme helsen til de fattigste i landsbystrøkene i Nepal, og på den måten støtte dem i deres opprør mot føydalismen. I tråd med den filosofien som er utviklet av Hans Husum og Mads Gilbert, har vi siden slutten av borgerkrigen samarbeidet med All Nepal Public Health Workers' Association om å utdanne helsearbeidere i deres arbeid for fattigfolket.

I det første prosjektet vårt i 2006, besøkte vi Gorneti modellsykehus i Rolpa – et fjelldistrikt midtvest i Nepal. Dette sykehuset ligger en

dagsmarsj fra nærmeste grusvei og ble bygd på dugnad av befolkningen i området under ledelse av maoistene. Det teamet som dro skulle trene opp de medisinske avdelingene i PLA i skade- og gipsbehandling, gi grunnleggende opplæring i kirurgisk teknikk osv, og lære opp personellet på sykehuset. Ikke bare manglet deltakerne trening i klinisk medisinsk undersøkelse på forhånd, men de fleste kunne ikke engang enkel brøkregning – og greide dermed ikke å fortynne medikamenter til anestesi/smertelindring.

Helselaget har også gitt finansiell støtte til kjøp av nødvendig operasjonsutstyr. I de senere årene har vi samlet inn penger fra ulike fagforeninger, bøsseinnsamlinger på gater og torg, i tillegg til støtte fra UD til bygging av et mikrokraftverk i Gorneti for å gi strøm til sykehuset. Mangelen på elektrisitet var nemlig et stort problem for den daglige driften; uten nedkjølingsmuligheter, ble oppbevaring av vaksiner, medisiner og blodprøver sterkt redusert. Nå er det strømtilgang ikke bare på sykehuset, men også i

Strøm til sykehuset i Gorneti

husene som ligger rundt. I 2008 var vi involvert i finansiering av nok et prosjekt i Rolpa (Ota kommune) med hovedformål å redusere en dramatisk høy spedbarnsdødelighet og barseldødelighet. I Ota var barnedødeligheten i 2007 på 25%! I samarbeid med maoistene opprettet vi lokale helsekomiteer med et titalls medlemmer, som så skulle reise rundt og holde møter i alle bygdelagene i Ota. Enkle tiltak som rengjøring av toaletter, betydningen av jerntabletter under svangerskapet, ble tilrådd. Siste tall fra i fjor viser at dødeligheten nå har sunket ned til 15% i Ota.

Helselaget har også organisert flere turer til Nepal, og gitt ut flere hefter.

Vår norsk-iranske sykepleier og akupunktør Hamid har stilt opp som gratis helsearbeider på Gorneti i 2009 og 2010. Han var involvert ikke bare i sykehuset, men også i en nærliggende barneskole som ble bygd på dugnad av landsbyen. I den forbindelse tok han blant annet initiativ til å bygge septiktanker og egne dorom med vann og såpe for skolebarna.

Fram til nå har vi samlet inn over 800 000 kr, og med dette håper jeg at det vil inspirere deg til å gi bidrag til vår innsamling og til å fortelle andre om det arbeidet vi gjør i Helselaget!

Tor Sundheim, Tone Storvik og Gunnar Rutle i møte med MFN.

Martyr Foundation of Nepal

Av Gunnar Rutle

Denne informasjonen er basert på to samtaler vi har hatt med ledelsen i MFN, den 31. oktober og den 19. november 2011, samt på MFN sine vedtekter.

Til stede på møtene var:

- Hitraj Pandey, leder MFN, (også sentralstyremedlem i Maoistpartiet)
- Ganesh Man Pun, nestleder MFN, (også leder YCL, ungdomsorganisasjonen til Maoistpartiet)
- Ekraj Bhandari, generalsekretær MFN
- Kanti Ram Dhunanga, ansatt på MFN sitt sentrale kontor
- Devraj Dhungana, ansatt på MFN sitt sentrale kontor
- Tor Sundheim, Raufoss
- Tone Storevik, Bergen
- Gunnar Rutle, Ålesund

Om MFN og hvem stiftelsen er innrettet på

MFN er en stiftelse som skal ta vare på familiene til folk som omkom, er savnet eller ble skadd i folkehærens tjeneste, samt folk som sitter i fengsel innenlands og utenlands av samme grunn. De som døde kalles martyrer, derav stiftelsens navn.

Nepal har ingen utbygd velferdsstat som kan ta vare på uføre og etterlatte. Staten har ordninger for å ta vare på etterlatte etter soldater i den statlige hæren, men soldater i folkehæren omfattes ikke av disse ordningene. Derfor ble MFN stiftet for fem år siden. Formålet er å yte allsidig hjelp, først og fremst utdanning til barna, videre helsetjenester og hjelp til å skaffe

arbeid til alle etterlatte. Men av økonomiske og kapasitetsmessige grunner har stiftelsen hittil konsentrert seg om utdanning til barn av martyrer.

Fem internatskoler

For å sikre gratis utdanning til barn av krigsofre har MFN opprettet fem internatskoler, en i hver av de fem hovedregionene:

- Far western development region: en skole i Rajpur, Doti
- Mid western development region: en skole Manpur, Dang
- Western development region: en skole i Pokhara, Kaski
- Central development region: en skole i Jiri, Dolakha
- Eastern development region: en skole i Hanshposha, Sunsari

Undervisningen startet for tre år siden. Alle skolene underviser nå fra 1-7 klasse, men de planlegger å utvide med ett klassetrinn per år til de dekker secondary high school, det vil si tolv år. Det kan også være at de vil utvide til flere år, i tillegg kanskje sikre internatplasser for elever som går videre til universitet.

Skolene er organisert som privatskoler, men følger regjeringens undervisningsplaner (curriculum). Der fins to ulike læreplaner, en basert på det engelske skolesystemet, og en mer reint nepalsk. De har valgt å følge den engelske versjonen. Det betyr at under-

visningen skjer på engelsk i alle fag utenom i nepali (som utgjør en time, dvs. 45 min pr dag).

Skolene er primært ment for barn av martyrer. I tillegg tilbys opp til 10 % av skoleplassene til barn av særlig fattige familier i skolenes lokalområde, men denne gruppen tilbys ikke internatplasser. Ingen elever betaler skolepenger eller andre avgifter for å gå på skolene eller bo der.

De har både internat og undervisningsbygninger, men er ikke kommet like langt med å bygge alle skolene. Noen skoler driver i leide lokaler, men skal på sikt over i egne lokaler. Bygningene i Pokhara (Western) er stort sett ferdige, bygningene i Dang (Mid western) er nesten ferdige, bygningene i Sunsari (Eastern) er bygd, men ikke ferdige. I de to andre områdene driver de fortsatt i leide lokaler. I Dolakha (Central) er de i ferd med å bygge, og håper å være ferdig om tre måneder, mens i Doti (Far western) er det lenger fram til de har egne bygg. De mangler utstyr. Eksempel: Pokhara har bare 16 PC-er til alle de 230 elevene, og det er skolen med flest PC-er. Noen skoler har ingen. Skolebibliotek og naturfaglaboratorier står foreløpig tomme.

Der er til sammen 78 ansatte i de fem skolene, og for øyeblikket er

der 1258 elever. Skolene i de ulike regionene har litt ulikt antall elever, basert på en vurdering av hvor mange krigsofre det er i regionen. Så vidt vi kan forstå dekker skolene bare en del av behovet. Med 10.000 falne og 1383 savnede, må antallet barn av martyrer være langt høyere enn de 1258 elevene.

Økonomi

Stiftelsens ledelse består av sju personer, ingen i ledelsen er betalt. De som sitter i ledelsen gjør det av personlig engasjement, for eksempel er stiftelsens leder far til en martyr, generalsekretæren er far til en som er savnet, og nestlederen er sønn av en som er savnet.

På det sentrale kontoret i Kathmandu har de to betalte ansatte som driver sekretariat, statistikk og økonomi med mer.

Til drift av de fem skolene bruker de ca tre millioner rupi i måneden (ca. 220.000 NOK). Det månedlige beløpet de bruker i dag er alt for knapt, og det må i tillegg økes etter hvert som de øker antall skoleår og dermed antall elever. Ledelsen mener at de egentlig mangler 20 millioner rupi til drift i året i forhold til dagens behov.

I tillegg er der fortsatt presserende investeringsbehov. Det gjelder nye skolebygninger der de fortsatt leier lokaler, utviding av eksisterende

skolebygninger, og utstyr.

Per i dag har de tre kilder til inntekter. Bidrag fra maoistenes parlamentsmedlemmer, støtte fra regjeringa, og noe innsamlete midler:

- Hvert av de 236 parlamentsmedlemmene til maoistene betaler 2000 rupi per måned til stiftelsen, de får altså inn knappe seks millioner rupi i året på den måten. Men dette er en inntekt som kan ta slutt eller reduseres når den grunnlovgivende forsamlingen oppløses (og det kan bli ganske snart)
- Fra regjeringen får de nå 50 millioner rupi årlig. De bruker 26 millioner av dette til drift og 24 mill til investeringer (investeringer: bygging av internat og skolehus og antakelig innredning og muligens PC-er). Heller ikke dette beløpet er garantert i framtida.
- I tillegg har de litt midler som samles inn innenlands. Vi forsto det slik at dette er ganske små summer. Foreløpig har de ikke fått økonomisk støtte fra utlandet.

Når de skal ha inn flere klassetrinn, og dermed flere elever, vil driftsutgiftene øke. Samtidig er deler av inntektene usikre. De er altså avhengig av å skaffe seg flere inntekter for å kunne drive skolene de første årene framover. Til dette ønsker de internasjonal støtte.

På sikt regner de med å bli

uavhengig av internasjonal støtte. Et tiltak er at skolene skal bli sjølberget på jordbruksvarer, basert på egne ansatte og elevenes innsats.

Åpenhet om stiftelsens økonomi og virksomhet

Vi diskuterte åpenhet og "gjennom-siktighet" (transparency) grundig. Både MFNs ledelse og vi så på dette som svært viktig. Det skal være – og det er – fullt mulig å få innsikt i hva pengene brukes til.

For oss er det et godt tegn at stiftelsens ledelse er ubetalt, og at den sentrale administrasjonen er liten og billig i drift. Dermed går alle pengene til det som er stiftelsens formål. MFN er statlig registrert, under departementet for sosial velferd. Prachanda, tidligere statsminister og leder i Maoistpartiet, er høyeste beskytter for stiftelsen.

Regnskapet revideres av offentlig godkjent revisor. Stiftelsen mottar som nevnt statsstøtte, og må derfor sende inn revidert regnskap til staten hvert år. Vi har fått kopi av regnskapet som ble lagt fram på sist årsmøte, og vil få framtidige regnskap.

For oss er det spesielt viktig at de pengene vi samler inn går til det som er avtalt: til skolene! Dette diskuterte vi med dem og, det skal gå fram av regnskapene.

Fra venstre: Ganesh Man Pun, Hitraj Pandey og Ekraj Bhandari

Leder i MFN, Hitraj Pandey

Martyrs Memorial Residential School i Pokhara

Av Gunnar Rutle

Vi besøkte Martyrs Memorial Residential School i Pokhara den 17. november 2011. I denne sammenhengen er vi Tone Storevik fra Bergen, Tor Sundheim fra Raufoss, og underegnete Gunnar Rutle fra Ålesund. Skolen er en av de fem skolene som Martyrstiftelsen driver,

for å skaffe utdanning til barn av deltakere i folkekrigen som falt, forsvant eller ble skadd. Skolen ble formelt åpnet 29. april 2009, altså ved starten av det nepalske skoleåret 2009-10.

Vi ble hentet på hotellet i Pokhara

av rektor Harishchandra Khanal og økonomiansvarlig ved skolen Sudhi Mani Lamichhane. De hadde åpenbart kjørt til byen på skolens motorsykkel (det eneste kjøretøyet skolen disponerer) og så leid en drosje for å hente oss. Skolen lå ganske langt utenfor Pokhara sentrum, i landlige omgivelser. Det tok ca 35-40 minutter å kjøre dit, på veier som bare ble mer og mer hullete og dårlige. Vi ble fortalt at skolen i Pokhara på det nærmeste er ferdigbygd. De har ikke kommet like langt med de andre skolene. Etter hva vi kunne se, var de fleste bygningene veldig nye og flotte etter nepalsk standard. Skolebygning og internat var ferdig og ble innviet 26. februar 2010 av daværende statsminister og leder i Maoistpartiet Prachanda. Det første skoleåret må ha vært

gjennomført i leide bygninger.

Da vi ankom skolen, ble vi møtt av alle de 230 elevene og de ti lærerne som hadde stilt seg i to rekker, alle elevene i skoleuniformer, jakke, skjorte og bukse. De knyttet halstørklær på oss, og vi passerte alle elevene mens de klappet oss fram. Flott og rørende.

Vanligvis starter undervisningen kl 10 på formiddagen. Vi kom kvart over 10, så skoledagen ble nok litt forsinket denne dagen. Når mottakelsen var unnagjort, forsvant alle elevene opp i sine klasserom, og etter et øyeblikk startet de timene med sang. Etter hva vi kunne høre sang de ulike sanger i hver klasse.

Omvisning

Vi ble vist rundt på skolens område av rektor og økonomiansvarlig. Her er en oversikt over skolens bygninger:

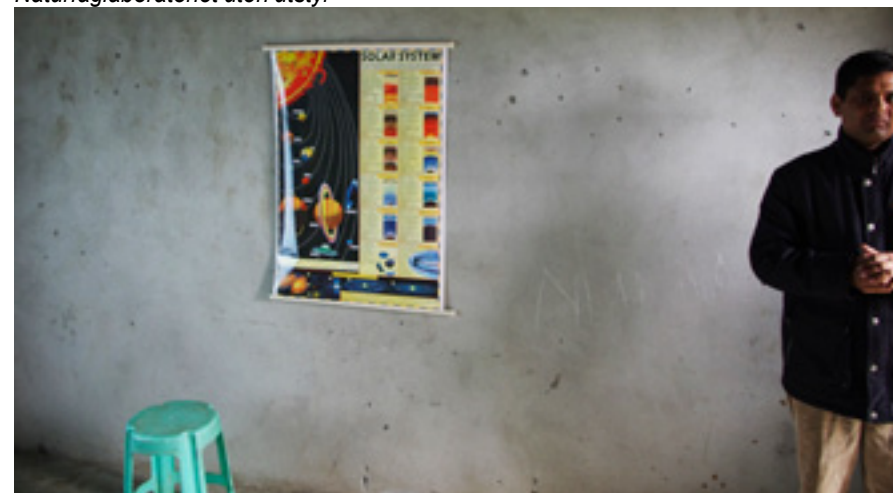

Det første vi fikk se var en fin skolebygning i to etasjer med fem klasserom nede og fire oppe. Et av klasserommene oppe blir brukt som personalrom. Men neste år, når de utvider med en klasse, må personalrommet vike. Skolen er klargjort for å bygge en etasje til, men de vet ikke om eller når de får penger til det.

Like bortenfor skolen ligger en ganske enkel bygning med fem rom. Det ene rommet er merket naturfaglaboratorium (science lab), men de har ennå ikke hatt råd til å kjøpe utstyr. Det eneste utstyret var tre plansjer – en om solsystemet, en om kroppen og en om livsløpet til sommerfuglen. De andre fire rommene brukes foreløpig som overnattingsrom for slektninger av ungene når de er på besøk.

Naturfaglaboratoriet uten utstyr

Der er også en egen administrasjonsbygning med kontor for rektor og for økonomiansvarlig. Videre et bibliotek som foreløpig er helt uten bøker, det har de ennå ikke hatt råd til å kjøpe! Skolens stolthet er et PC-rom med 16 PC-er. Alle ungene får PC-undervisning, så vidt vi kunne forstå en time i uka. Da vi kom inn i rommet var alle PC-ene dekket med pledd – så dyre og flotte maskiner skal ikke bli ødelagt av støv og sollys!

PC-rommet

De har et eget pumpehus som også blir brukt som lager. De har boret seg ned 84 meter og pumper opp vann som lagres i to store tanker og fordeles videre til alle bygningene.

Bøker under puta på sovesalen

Der er tre internatbygninger, hver på to etasjer, med dusj og toalett i hver etasje. Alle internatbygningene er klargjort for en etasje til, men igjen er det uklart om eller når de vil få råd til å bygge ut. Så vidt vi forstår sover alle ungene to i hver seng, annet er der ikke plass til.

En av internatbygningene er for gutter og en for jenter. Begge har relativt små soverom nede og større sovesaler med etasjesenger oppe. De minste ungene sov nede. Begge husene har et stort TV-rom uten andre møbler enn TV-en, men med teppe på gulvet. Det største er i guttebygningen. Så vidt vi forstår kan også jenter få bruke det rommet under felles samlinger, men vi kan knapt forestille oss hvor trangt det må bli hvis over 200 elever skal samles! I disse to bygningene bor også driftspersonalet på skolen – sju personer, slik at der er noen voksne i hvert hus.

Den siste og minste internatbygningen er for lærere (oppe) og de minste jentene (nede). Fem av de elleve lærerne bodde på tre rom oppe, i hvert rom var der i tillegg til senger et skrivebord.

Sovesalen til de store guttene

Elevene i sjette klasse viser «Lal Salaam», rød hilsen på norsk

I et hus like ved internatene er der kjøkken og spisesal. Spisesalen har plass til 84 (12 bord med 8 plasser rundt hvert), så måltidene må tas i tre omganger. Der er et rom som fungerer som koldtkjøkken/oppvask og et kokekjøkken med fire kokeplasser: Tre gruer med vedfyrt bål under grytene og et gassbluss. Som vanlig i Nepal slipper røyken ut gjennom en glipe oppunder taket.

Kjøkkenet

Spisesalen

Jordbruk

De tar sikte på å bli sjølforsynte med jordbruksvarer etter hvert. Elevene deltar i jordbruksarbeid i gjennomsnitt én time per dag – vi forsto det slik at det blir mest i helgene. Mange unger kunne en del om jordbruk hjemmefra, andre måtte læres opp fra grunnen av. Et par av de ansatte har hovedansvaret for jordbruket.

De har sju kyr og fire kalver. Fjøset er reint og fint og luftig. En smule mer åpent enn vi er vant med, men så er klimaet også noe varmere. De har også fem voksne griser og seks smågriser i et grisehus som også var reint og fint og luftig.

Dessuten dyrker de poteter og andre grønnsaker. De er i ferd med

å dyrke opp et stort nytt område, og hadde en leid gravemaskin til å gjøre den jobben. På sikt planlegger de å utvide med høns/eggproduksjon.

Klasser og elever

Skolen har 230 elever, derav 219 barn av martyrfamilier og 11 barn av fattige familier i Pokhara-området. De har barnehage (litt mer skolepreget enn våre barnehager) med elleve elever fra fire år. Dessuten har de en klasse på hvert trinn fra første til sjuende (de yngste begynner i første klasse ved ca seks års alder, men der er en spredning på noen år på alle klassetrinn, avhengig av hva ungene har lært før de begynte på skolen). I de første klassene var der ikke så mange unger, i de 3-4 øverste klassetrinnene var der ca 40 elever per klasse.

Der er 117 gutter og 113 jenter på skolen. Av de 219 martyrungene er 62 helt foreldreløse, 149 har mistet far, og 8 har mistet mor.

Planen er å utvide med ett klassetrinn pr år. Vi spurte om hva de gjør når der ikke lenger er martyrunger på de laveste trinnene: Nå er det seks år siden folkekrigen, og de yngste må da være rundt seks år. Rektor sa at ingenting er bestemt, men de tenker at de kanskje skal fortsette med å ta inn unger fra fattige familier i området.

Besøk i klassene

Vi tok runden til alle klassene. Når vi kom inn, reiste alle elevene seg og hilste og viste knyttnever med håndbaken fram. Elevene i 7. klasse viste ikke knyttnever, pussig nok. En av småklassene sang for oss, de var veldig stolte og glade når de sang. Vi fikk vite at det var den nye nasjonalsangen. Vi var dessverre litt uforberedt på mottakelsen i klassene, vi burde antakelig stilt spørsmål til elevene, men ble mest stående og smile og hilse.

Det vi kunne se var at elevene virket veldig rolige og disiplinerte, litt imponerende, når mange av klassene hadde 40 elever og vel så det, og vi i tillegg vet at de fleste har opplevd traumatiske ting i livet sitt. Så langt vi kunne se virket det som elevene var ganske blide, sunne og harmoniske.

Hvordan skolen er lagt opp

Vi avsluttet med et møte på rektors kontor, der vi fikk utdypet fakta om skolen:

Elevene betaler ikke for å gå på skolen eller bo der. Alt er gratis: mat, losji, medisiner, klær, skolemateriell, skoleuniformer osv.

Skolen driver etter det britiske kostskoleprinsippet. All undervisning utenom i nepali foregår på engelsk. De fleste internatskoler i Nepal følger dette systemet, mens

de offentlige skolene underviser på nepali unntatt i faget engelsk.

Dagsrutinen er omtrent slik: Opp kl 0600. Da får ungene te. Litt seinere spiser de frokost i tre skift. Ellers blir morgenen brukt til skolearbeid eller annet nødvendig arbeid. Selve undervisningen varer fra 1000 til 1600, avbrutt av lunsj i tre grupper fra 1200-1330. Etter 1600 er det fysisk fostring. Så litt tid til jordbruk og leik. Vi er usikker på når de spiste aftens. Seineste leggetid var 2100, antakelig tidligere for de yngste.

Vi snakket litt om hvilke fag de underviser, slik vi forsto er det omtrent slik: På de første trinnene har de nepali, engelsk, matematikk og naturfag. På høyere trinn kommer andre fag i tillegg: engelsk grammatikk (som er et eget fag), moral science, mye likt vårt livssynsfag, PC-undervisning, håndverksfag (prevocational education), fysisk fostring, der Tae-kwon-do og sjakk inngår. De har også to fag (population og social history) som etter det vi forsto omfatter mye av det samme som samfunnsfag og historie i norsk skole.

Skolen skiller seg på mange måter fra andre skoler. Elevene har mye mer ansvar. De må delta i gårdsarbeidet, de har ansvar for oppvask og personlig hygiene, osv.

Noen elever og læreren fra førskoleklassen

Skolen med grønnsakshagen

Ansatt på martyrskolen - ingen ni-til-fire-jobb

Av Gunnar Rutle

Her er en oversikt over lærere og ansatte på skolen. Fra venstre på bildet ser vi:

- Shobha Rimal, Vice Principal (assisterende rektor)
- Bijaya Jhapa
- Sudhi Mani Lamichane, økonomi-ansvarlig/regnskap
- Madhu Bilas Neupane
- Harischanda Khanal, Principal (rektor)
- Laxmi Pokhrel
- Prakash Siluwal
- Pratikshya Neupane
- Punam Gurung

- Pakit Dasnet, han var ikke til stede.

Skolen har 18 ansatte. Ti lærere inkludert rektor (som har ansvaret for 7. klasse), en økonomi-ansvarlig (som også er lærer) og sju ansatte med ansvar for internat, mat og jordbruk. Av lærerne hadde fire mastergrad og resten bachelorgrad. Rektor og fire av lærerne bor på skolen sammen med hele det ikke-pedagogiske personalet. Så vidt vi kunne se var det bare en av lærerne som hadde eget rom (rektor?).

Ellers bodde alle de ansatte minst to på hvert rom. Lærerlønnen varierer fra 10000 til 14000 rupi i måneden (700-1000 NOK) avhengig av utdanning. De andre ansatte tjener 6600 rupi i måneden (knappt 500 NOK).

Det var ganske sterkt å se forholdene de ansatte levde og arbeidet under, og de utfordringene de blir stilt overfor. Å jobbe på denne skolen er nok et "kall", det gikk tydelig fram. De som bor på skolen har i praksis nesten aldri fri. De er reserveforeldre for unger som helt eller delvis er foreldreløse, og må stille opp døgnet rundt. Det var rørende å være vitne til den oppofrende innsatsen de gjør.

Rektor fortalte at ungene ofte våknet med mareritt om natta, og at det – naturlig nok – var en spesielt vanskelig jobb å ta vare på de minste og nye ungene. Å være lærer på skolen var minst like mye en psykologisk som en pedagogisk utfordring, sa han.

Rektor har sjøl jobbet på skolen ett år. Han ble oppfordret av Maoist-partiet til å ta jobben, fordi de trengte folk. Han har tidligere jobbet som lærer i Gorkha-området i ni år (antar at han var rundt 32-35 år gammel, vi glemte å spørre). Kona var også lærer, og bodde fortsatt i Gorkha-området. De har en datter

på fem år. Vi spurte hvor ofte han så familien sin. Først oppfattet vi det slik at han ikke var hjemme mer enn et par ganger i halvåret, men da vi spurte om det ikke var vanskelig å være så mye borte fra familien, virket det på oss som om han ville slå det litt bort og sa "hver 15. dag".

Vi snakket også med Shobha Rimal. Hun er assisterende rektor (vice-principal) på skolen. Hun er fra Pokhara, og bor ikke på skolen. Hun er gift og har en datter på to og et halvt år. Hun sa at datteren ennå er for liten til at hun kan være vekke fra henne så mye at hun kan bo på skolen. Hun har en master i engelsk og har jobbet ett år på denne skolen. Jobben liker hun veldig godt, hun ser på den som veldig viktig og vil gjerne fortsette.

Sirjan Karakheti, 12 år, foreldreløs

Av Gunnar Rutle

Dette er Sirjan Karakheti. Han er tolv år gammel og fra landsbyen Dhuwakot i Gorkha-området. Han har gått på skolen siden starten for knappe tre år siden og går nå i 7. klasse.

Vi hadde bedt om å få snakke med en typisk elev, og rektor tilkalte Sirjan, som kom sammen med sin lærer, Shobha Rimal. Han forsto godt engelsk, men var litt flau over å skulle snakke sjøl, så han snakket nepali, og læreren oversatte.

Gorkha-området var et av kjerne-områdene i folkekrigen. Sirjan og hans fire år eldre bror hadde bodd hos sin bestemor mens foreldrene var soldater i frigjøringshæren. Begge foreldrene mistet livet. Broren bor fortsatt hos bestemor og går på skole hjemme i Dhuwakot, i 10. klasse.

Sirjan sa at han får besøk av bror og bestemor "ganske ofte" (litt uklart for oss hva "ganske ofte" innebærer).

Vi spurte hvilket fag han likte best: "Helse/fysisk fostring". Så spurte vi hva i det faget som var kjekkest. Det var – forbausende nok – sjakk! Han er en intellektuell, sa rektor.

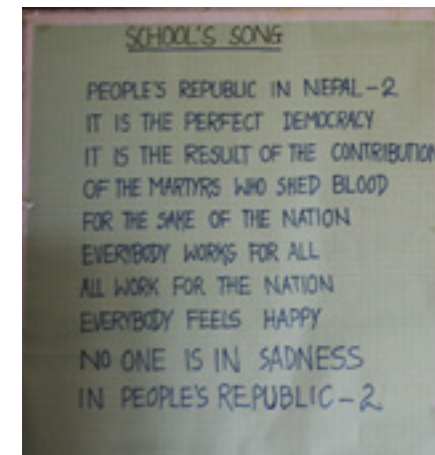
Hva vil du bli når du blir stor, spurte vi: "Vitenskapsmann!"

Etter at vi hadde snakket en stund med ham, spurte vi om det var noe annet han ville si til oss – og det var det: For det første ville han si at han var veldig glad for at han fikk gå på denne skolen. Han så på skolen som sitt hjem og likte seg veldig godt. I tillegg sa han at mange andre unger hadde mistet sine foreldre på grunn av sjukdom eller ulykker, kanskje i trafikken. Men hans far og mor hadde mistet livet fordi de gjorde en innsats for landet og folket. Så sjøl om han var lei seg for å ha mistet dem, så var han veldig stolt av dem for det de hadde gjort.

Det var ganske rørende å høre gutten si dette. Vi lurte på om det var innlærte fraser, men det virket ikke slik. Og læreren hans ble veldig rørt av det han sa. Hun kunne ikke holde tårene tilbake.

Det som er klart er at skolen legger vekt på å få ungene til å se på sine foreldre på denne måten. Det går også fram av teksten i skolesangen. Det må være en viktig del av sorgbearbeidingen å lære

ungene til å se på det som har skjedd ikke bare med sorg, men også med stolthet. Da blir det lettere for dem å gå videre i livet på en god måte.

Skolesangen

Shobha Rimal, Sirjan Karakhetis lærer

Martyrer for demokrati

Av Johan Petter Andresen

Den første oppstanden

I 1950 var Nepal et av verdens fattigste land med fem millioner innbyggere. Folk flest var fattigbønder underlagt jordherrer og et kongedømme der kongen ble ansett for å være inkarnasjonen av en hindugud. Den herskende sentralmakta var likevel i hendene på en slags statsminister med tittelen Rana. Men statsministerposten gikk i arv! Det var nettopp gjennomført en nasjonal revolusjon i India som frigjorde landet fra engelsk herredømme, og nord for Nepal hadde Kina frigjort seg fra utenlandsk herredømme ved hjelp av en folkekrig. Den internasjonale kommunistiske bevegelsen og den anti-koloniale bevegelsen var i sterk framgang. Det sosialdemokratiske Nepals kongressparti ble stifta i 1947 og kommunistpartiet i 1949. Det var opprørsstemning også i Nepal. I denne situasjonen allierte kongen seg med opprørerne og samarbeidet med den nye indiske ledelsen. Resultatet ble at Ranaen ble detronisert, og kongen fikk den øverste makta. Men det ble også mulig å drive med politisk virksomhet fram til 1960. Likevel var det langt fra noe reelt demokrati og langt fra noen reell forbedring i hverdagen for folk flest.

Den andre oppstanden

Fra 1960 og fram til 1990 brukte kongedømmet et såkalt «Panchayat»-system der makta fort-

satte å ligge i henda på den føydale overklassen. Det neste opprøret kom i 1990. Da ble parlamentarismen innført, men med en vri som likevel sikret kongen avgjørende innflytelse over hæren og grunnloven. Folk flest fikk liten glede av endringene, og Nepal fortsatte på mange måter som før. Skiftende regjeringer, fikk ikke til noen bedret økonomisk utvikling eller mer reelt demokrati for vanlige folk. Den sterke befolkningsveksten gjorde at landet i 1991 hadde 20 millioner innbyggere.

Den tredje oppstanden

I 1995 var det ulike former for bondeopprør i deler av Nepal. Disse ble møtt med terror fra politiet. Samtidig var det noen maoister som mente at skulle man få til virkelig demokrati, måtte vanlige folk væpne seg. Folkekrigen ble starta i 1996. Disse maoistene hadde kun et par tusen medlemmer og to geværer. Likevel så de ingen annen vei hvis man skulle få til virkelig demokrati og framgang for vanlige folk. Denne politiske bevegelsen vokste raskt og hadde stor framgang. Men ikke uten offer. Og en fattigfolks hær er atskillig mer amatørmessig enn en profesjonell hær. Det var heller ikke like lett å vinne militære kamper på sletta i sør, og i byene kunne man bare drive illegal sivil virksomhet. Likevel førte framgangen på landsbygda, der de aller fleste bor, til at maoistene etter hvert kontrollerte

over 80 % av landarealet. Tilbakegangen for regimet styrt fra Katmandudalen førte til politisk usikkerhet og kaos blant maoistenes motstandere.

Den nye alliansen

Kongen oppløste parlamentet og tvang de parlamentariske partiene under jorda i februar 2005. Dette skapte nye muligheter for allianser for maoistenes bevegelse. I 2005 inngikk maoistene og de da forbudte parlamentariske partiene en samarbeidsavtale om å styrte kongen. I april 2006 ble det gjennomført massedemonstrasjoner, streiker osv i hele landet. Disse tvang kongen til å trekke seg. Høsten 2006 inngikk maoistene og de parlamentariske partiene en fredsavtale, og folkekrigen ble formelt avslutta.

Nytt demokrati

I 2008 ble det holdt valg til en grunnlovgivende forsamling, der maoistene ble det desidert største partiet og har rundt 38 % av medlemmene. Det har vært utrolig mye fram og tilbake etter fredsslutningen, og sterke krefter både i utlandet (Særlig USA, India og Kina) og internt står fortsatt mot hverandre. Det pågår en omfattende debatt om en ny føderal, demokratisk grunnlov. Den politiske uroen er samtidig omfattende. Likevel er situasjonen lovende for at Nepal kan ta store

skritt framover i å skape et mer demokratisk samfunn, et samfunn med mindre klasseskiller og et samfunn med mindre diskriminering på bakgrunn av kaste, etnisitet og kjønn.

Det var mange unge menn og kvinner som ofret livet i kampen. Over 10 000 ble martyrer. Samtidig ble mange tatt til fange, og av disse var det flere hundre som «forsvant» mens de var i varetekt. Mange ble også såra. Nepal har ingen velferdsstat. Maoistbevegelsen føler et stort ansvar for barna til martyrene, de forsvunne og de skadde. Derfor har de tatt initiativ til Martyr Foundation.

Baburam Bhattarai, statsminister i Nepal

Vil fredsprosessen bæres eller bryte?

Av Arnljot Ask

Halvannet år på etterskudd går nå fredsprosessen i Nepal inn i det som kan bli den avgjørende fasen. I slutten av november 2011 vedtok Den grunnlovgivende forsamlingen (CA), som er den nåværende nasjonalforsamlingen, å forlenge

prosessen med seks måneder til utgangen av mai 2012. Høyesterett har vedtatt at dette er siste utsettelse. Men innenfor CA, som regner seg som den øverste myndigheten, er det uenigheter om høyesterett sitt vedtak er gyldig.

Denne gangen gikk utsettelsen gjennom relativt «smertefritt». Den viktigste grunnen til det er nok at prosessen med integrering av maoisthæren (PLA) er kommet i gang og at Maoistpartiet, Unified Communist Party of Nepal (Maoist), har inngått en del kompromisser. Disse kompromissene ga dem initiativet gjennom at Baburam Bhattarai, nestlederen i Maoistpartiet, ble statsminister, men de førte også til alvorlige rivninger mellom fløyer i partiet.

Om en kommer helt i mål og får vedtatt en ny grunnlov i løpet av dette halvåret er ennå åpent. Også hva som eventuelt vil skje hvis fredsprosessen brister. Da kan det bli åpen strid som involverer folkelig mobilisering fra de ulike fløyene, og eventuelt kan hæren gripe inn. Men sett fra Norge og verden utenfor Nepal er det ikke uvanlig at grunnlovsprosesser som innebærer fundamentale endringer i en statsstruktur tar lang tid. Norge 1814 er vel blant unntakene her. Sett fra Nepal dreier jo dette seg om hvordan en skal fortsette den politiske og sosiale revolusjonen som ble starta opp gjennom maoistenes folkekrig fra 1996 til 2006 og ført videre gjennom den politiske fredsprosessen fra 2006: åttepunkttsavtalen mellom de viktigste partiene i 2006 og den midlertidige grunnloven som det ble enighet om i 2007.

Under besøket i Nepal som flere av oss i Helselaget hadde i november i år, fikk vi oppdatert vårt innsyn i hvordan prosessen nå går. Jeg skal forsøke å formidle dette relativt kort.

Hva er oppnådd?

I en samtale vi hadde med Shyam Shrestha (1) om uenighetene som nå står innfor Maoistpartiet, understreka han at revolusjonen allerede har nådd viktige resultater, som: De har blitt kvitt kongen og innført republikk. Før var Nepal en hindustat – nå er de en sekulær stat. Før var mann og kvinne ikke likestilt juridisk – nå er de det. Og ikke bare på papiret – det er 32 % kvinner i parlamentet, mot 17 % i USA. Bare 13 land har høyere kvinnerepresentasjon. Kvinner har også fått rett til eiendom og har fått arverett.

Det har blitt noen forbedringer i levekåra for vanlige folk, sjøl om de politiske stridighetene de siste åra hadde gått ut over utviklinga av økonomien. Madhesiene, en folkegruppe der mange er fattige sjøl om lederne er godseiere med god kontakt til India, har fått rett til helsetjenester og undervisning fram til 10. skoleår, pluss formell rett til arbeid.

Ingen av disse forbedringene hadde kommet i stand uten at maoistene hadde gått i spissen for dem.

Shyam Shrestha i Norge 2011

Hva står striden om nå?

Integreringa av de to hærene har vært et stridsspørsmål hele tida. I 2006 ble det oppnådd prinsipiell enighet om at begge hærene skulle krympes og at det skulle dannes en ny hær med ca halvparten fra hver. Men åttepunkttsavtalen var lite konkret her; og etter at de vel 19000 PLA-soldatene var blitt plassert i sine leire, ble oppmerksomheten vendt mot hvordan de skulle integreres i felleshæren, mens den 80-90000 store «kongehæren» fikk være i fred uten noen prosess for å krympe den.

Maoistene har nå gått med på at bare 6500 fra PLA skal inn i felleshæren, men med andre oppgaver enn det som opprinnelig var

forespeila. Ennå er ikke denne prosessen over, og den vil sannsynligvis heller ikke være avslutta til slutten av mai 2012. Kanskje oppnår maoistene at den endelige løsninga ikke kommer før den nye grunnlova er vedtatt, dvs at det blir en parallell prosess her, hvor den nasjonale sikkerhetspolitikken må fastlegges før en skaper den nye hæren.

Kanskje det viktigste stridsspørsmålet nå er om jord som ble tatt av småbønder under folkekrigen skal gis tilbake til de tidligere eierne. UCPNM-ledelsen har gått med på dette for å få regjeringsmakta. Her har det allerede oppstått konflikter ute i distriktene, hvor de lokalt nekter å bøye seg. Dersom

regjeringen setter hardt mot hardt her, kan det føre til splittelser i Maoistpartiet. Foreløpig er det slik at Kongresspartiet hisser seg opp over at maoistene ikke gjør noe for å håndheve denne avtalen.

Den ideologiske uenigheten handler om hva slags revolusjon som nå skal gjennomføres. Den taktikken som det nåværende flertallet i Maoistpartiet følger tyder på at de mener at denne fasen gjelder konsolidering av den borgerlige revolusjonen og utvikling av en økonomi i Nepal som samarbeider med både utenlandsk kapital og nasjonalt borgerskap i landet. Statsminister Bhattarai virker å stå for dette synet ut i fra de tiltaka han går inn for. Folk fra opposisjonen i Maiostpartiet mener at revolusjonen straks må føres videre over i en nydemokratisk revolusjon hvor arbeiderklasse og bønder må ha makta. Om nødvendig må det settes i verk et folkelig opprør nedenfra som sikrer dette.

Disse ulike strategiene fører sjølsagt til mye strid i Maoistpartiet, spesielt når det sitter med makta. Og vi vil se mer av det når grunnlovsprosessen nå går inn i en avgjørende fase. Vil det bli noen progressive landreformer ut av det? Vil det bli noen forandringer i statens maktstruktur og i klasseforholda? Tenker flertallsfraksjonen at det nå er nødvendig med noen

«skitne» kompromisser for å ha hånda på roret fram til det blir vedtatt en mer progressiv grunnlov enn den som nå gjelder? Satser de på at de skal vinne det nye valget enda klarere enn valget i 2008? Det kan bli et farlig spill, dersom de ikke klarer å få til en økonomisk utvikling som flertallet av folket tjener på. Videre må de klare å unngå å falle i «korrupsjonsfella» som den nåværende politiske og sosiale strukturen framelsker. Og, ikke minst, vil dette farlige spillet kunne splitte partiet? Eller vil de fortsette å holde på metoden med skarpe diskusjoner for å korrigere feil og gå videre framover?

Vi går uansett spennende tider i møte, og det er enda sterkere grunner til å intensivere solidaritetsarbeidet for det nepalske folket og bidra til at ikke de gamle makt-haverne kommer tilbake i posisjon.

Note.

(1) Shyam Shrestha er tidligere redaktør i et større tidsskrift og nå sentral i et nettverk for intellektuelle revolusjonære.

Helselag til Nepal på tur i 2007

Intervju med Sanjay Aryal og Mari Røsjø

Av Roy Cato Kleveland

- Fortell litt om dere selv.

Sanjay: Jeg er 21 år, født i Nepal og er leder i Helselag til Nepal (HtN). Nå studerer jeg medisin.

Mari: Jeg er 22 år, fra Oslo. Jobber freelance som lydtekniker.

- Hvor lenge har du vært medlem av HtN?

Sanjay: Siden 2007, da jeg reiste på studietur til Nepal.

Mari: Fra 2006.

- Hvorfor ble dere aktive i organisasjonen?

Sanjay: For det første skal jeg bli helse-arbeider i fremtiden. I HtN får jeg bidra til å fremme helse i et av verdens fattigste land. For det andre så kommer jeg fra Nepal. Etter lege-studiet har jeg tenkt å jobbe i hjemlandet. Alt er liksom lagt til rette for at jeg skal kunne bidra i helselaget.

Mari: Jeg hadde vært aktiv i Rød Ungdom i mange år, og interesserte meg for internasjonale spørsmål. Så ble jeg med på studietur til Nepal, og siden det har jeg vært aktiv. Jeg

gjorde også layouten på den første HtN-boka og leste derfor mye om landet da.

- Dere har jo begge vært i Nepal. Fortell litt om deres inntrykk av landet.

Sanjay: Jeg tilbrakte mine første tolv år der, og vi flyttet mye rundt. Det er stor forskjell på by og land. Når jeg har vært på besøk i landsbyen jeg kommer fra, ser jeg nesten bare kvinner og barn. Mennene er bortreist for å tjene penger. Arbeidsledigheten er høy, og mange søker lykken utenlands. Av dem som blir igjen i Nepal jobber mange for bedrifter i storbyene. Befolkningen er misfornøyd med situasjonen. I Katmandu får man kun 18 timer strøm om dagen.

Mari: Jeg var der i 2007 og 2009. Da jeg kom ut av flyplassen i Katmandu var det rare lukter, slitne tiggere, syke barn og utmagrede kuer overalt. Alle ville snakke med oss, kjøre oss til hotellet eller bare ha penger. Kontrasten til Norge var enorm. Nepal er ekstremt fattig, men er rikt på ressurser, og på få år har det vært store framskritt pga folkets kamp. At landet er hinduistisk setter også sitt preg. Kastesystemet fører til undertrykking av kvinner og fattige. Nepal er i rask utvikling, med mye potensiale og mange fallgruver. Framtida blir spennende!

- Hva slags aktiviteter driver dere med i HtN?

Mari: Vi sprer informasjon om det som skjer i Nepal og samler inn penger til ulike prosjekter for å bygge opp under demokratiprosessen i landet. Vi arrangerer reiser så folk fra Norge får muligheten til å se landet med egne øyne. Det skjer mye spennende i Nepal, men lite av det dukker opp i norske medier. Derfor arrangerer vi studie-møter for å skolere oss selv og andre interesserte.

- Hvilke konkrete prosjekter har dere jobbet med i Nepal?

Sanjay: Vi har bl.a. avholdt medisinske kurs, bygd et mikrokraftverk i samarbeid med norske fagforeninger, og gitt økonomisk støtte til et landsbysykehus. Nylig gav vi støtte til bygging av to klasserom. Nå for tida er vi involvert i Martyrprosjektet, dvs å gi gratis skolegang til barn som mistet foreldre under krigen. Prosjektet er godt beskrevet i dette heftet.

Mari: Det første prosjektet vi gjennomførte var mens borgerkrigen fortsatt pågikk. Vi sendte ned en lege og en sykepleier for å lære folk på landsbygda livreddende førstehjelp. De som ble opplært lærte igjen opp folk på sine hjemsteder.

Hamid, en norsk-iransk sykepleier

dro ned til Gorneti Model Hospital og jobba der i ett år. Han satte i gang et prosjekt sammen med oss hvor helsesøstre fra de nærmeste landsbyene kom til sykehuset og fikk opplæring i fødsel, renslighet, prevensjon og kjønnsykdommer. De fleste kvinner i Nepal føder hjemme, så det er utrolig viktig med denne kunnskapen.

- Hvorfor bør nordmenn engasjere seg i forholdene i et land så langt borte fra sitt eget?

Sanjay: De flotte velferdsordningene i Norge gjør at vi har blitt litt bortskjemte her. Men i andre land strever folk hardt for å oppnå gode utdannings- og helsetilbud, slik

nordmenn gjorde før. Dette bør vi støtte.

Mari: Fordi vi er nærmere enn vi tror. Jeg mener alle i Norge hadde hatt godt av å dra til et u-land, og se fattigdommen på nært hold. Dessuten kan vi nordmenn lære mye av nepalernes kampvilje og utholdenhet.

- Hvordan kan folk bli medlem om de ønsker det?

Sanjay: De kan gå inn på www.helselagtilnepal.no. På høyre side finner de en link om medlemskap. Det koster 150 kr i året. Vi trenger alle slags folk, så ta kontakt!

1. mai 2011 i Oslo

STØTT HELSELAGET!

ALLE pengene som samles inn av Helselag til Nepal går til prosjekter i Nepal. Ikke en krone forsvinner til drift av organisasjonen eller andre ting.

Pengene som samles inn nå går til å støtte Martyrskolene i Nepal. Disse skolene har som hovedoppgave å gi gratis undervisning til barn som mistet foreldrene sine i borgerkrigen fra 1996 til 2006. Men de er også åpne for lokale barn med fattige foreldre som ikke har råd til å betale for vanlig skolegang.

Om du ønsker å støtte Helselag til Nepal sitt viktige arbeid kan du sette inn penger på vår innsamlingskonto: 60450915745

Om du ønsker å bli medlem kan du gå inn på www.helselagtilnepal.no og finne innmeldingslink på høyre side. På sida kan du også bestille materiell fra HtN og finne informasjon om den politiske situasjonen i Nepal og våre prosjekter.